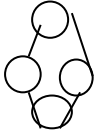

**UNITING CHURCH IN AUSTRALIA: LOTU COKOVATATI KO E OSITERELIA
KONIFEREDI NI VITI: VAVAKOSO LOTU RARABA...**

Epereli 8, 2018: Nodai naki meda veikilai dina sara [bonding-gathering and knowing each other-Base 1], me vakatorocaketaki ka vakavoui na noda bula vakayalo. Affirmation-sharing our spiritual journeys-Base 2] kei na noda cakacakataka se vakadewataka na veika eda sa rawata [caring/sharing-Base 3]. Sa vaka na qito na Baseball ka va na kena i cegucegu; e tolu na naki ni noda veitokani. Ni rawa kece eda sa rawata e dua na kai ka eda sa yacova nai naki ni qito se veitokani [Home Base].

NODA VEIKILAI

Me vakayacori e dua na porokaramu ka rawa ni vukea na noda veikilai vinaka.

Eda soqoni, lululu, veitalanoa ka veiwasei talanoa. Tekivu na soqo ena gunu ti se qai vakayacori ni oti na vuli. Me dau qarauni na vakayagataki ni sevusevu me kua ni vakadaroya na mai lotu ena Siga Tabu kei na nomu cakacaka

NODA BULA VAKAYALO

A. Cakacaka 4:32-35: E wase vakarua nai naki ni vola: 1. Na Nodra Cakacaka Nai Apositolo sai koya nai tukutuku ni Veigauna [History]. Ea vola taumada ko Luke na nona Kosipeli ka qai mai tomani na nonai vola ena kena oqo. Ko Luke e sega ni dua vei ira na Iperiu se Jiu, ia e kai Anitioki mai Siria, ko ya na vanua vaKirisi. Sa malaca ni a vola ko Luke e dua nai vola enai VTV ka wasei vakarua, ko ya na nona Kosipeli kei na Cakacaka. Ko Luke e dua na Vuniwai [Kolosa 4:14], ka i tokani nei Paula. Nai vola oqo sa vakatokai na nodratou Cakacaka nai Apositolo, ia ni da wilika vinaka sa rairai dodonu me vakatokai me 'Na Cakacaka ni Yalo Tabu.' Na Kosipeli nei Luke me vakataki Maciu sa volai kina nai tukutuku ni kawa i Jisu: vakatekivu mai vei Atama ka yaco sara yani ki vei Jisu; [ko Maciu ea tekivu ga mai vei Eparaama yaco yani kivei Jisu], ko ya ena Nona sucu, veiqaravi, mate ka tucake tale mai na mate. Sa macala ni a volavola vei 'Ciofilo' e rawa ni dua na turaga rogo, se ko ira era sa 'lomana na Kalou.' [Nai balebale ni 'ciofilo ena vosa vaKirisi 'theo -God-Kalou, philo -love-lomana]. Ko ira na kovana e tukuni ira ko Luke e vakayagataki kina na vosa 'turaga sa vinaka sara [excellency: 23: 26], me vakataki Vilikesa, ka okati kina ko Ciofilo, era dokai ka vakacerecerei. E veitaravi ga na kenai volai na Kosipeli nei Luke ena 63-68, kei na Cakacaka 70 AD/ACE. Sa tovolea ko Luke me talanoataka vakadodonu na veika kece ea vakasoqona [Luke 1:1-2]. 2. Na Nodra Cakacaka Nai Apositolo ena kena vakaibalebale ena noda bula [Existential Level]. Sa tomani na Cakacaka ena veitalai meratou lako yani nai apositolo ka tukuna nai Tukutuku Vinaka ni veivakabulai sa mai vakayacora ko Jisu; me tekivu mai Jerusalemi ka tara yani na vuravura raraba, [Cakacaka 1:8]. Ia meratou waraka mada na veivakaukauwataki ni Yalo Tabu [2:11]. Dina ga ni ratou Iperiu kece na tisaipeli; ia, e dredre toka me vakamacalataka vakavinaka ni Kosipeli e baleti ira ga na mata

tamata na Iperiu, se me ra okati talega kina na kai matanitu tani. Ia sa dei na veitalai me vakatetei nai Tukutuku Vinaka ki vuravura taucoko; ka sa macala ko ya ni a tarai ira talega na kai matanitu tani. Dina ga ni a tubu na vakatitiqa [4:1-31; 7:1-59], ia nira sa cilavi ena kaukauwa ni Yalo Tabu era sa golevi ira talega na kai matanitu tani. Sa la'ki veivakalotutaki ko Filipe ki Samaria; ia ena veitalai ogo sa dewa yani ki Iciopea, Aferika vua na Dauniyau nei Radini Iciopea [8:7-40]. Sa yaco vaka kina vei Konilio na Turaganivalu ni Roma, [10:1-48]; ko Pita ena nonai tukutuku ni sa lako vei ira na kai matanitu tani [11:1-18]; kei na 15:3-15. Kei na kena vakadeitaki ni dodonu mera rogoca ka vakabauta nai Tukutuku Vinaka ko vuravura raraba, ko ya ko ira era sega ni Jiu. Sa dewa nai tukutuku ki Aferika, dina ga ni sega ni kilai vakalevu. Sa talanoataka ga ko Luke na kena golevi vakatabakidua na cakacaka ni vei vakatisaipelitaki, [se veivakalotutaki] ki Esia kei Urope. Eda raica ni levu taudua na wase ni vola e tukuni Paula [yacana vaKirisi] se ko Saula, [na yacana vaka Iperiu], ni oti na cakacaka veivakurabuitaki ni nona veisau, [8:1ff kei na 9:1ff]. Sa qai kilai se ko cei ko Saula, se Paula ena nona a vola nai tukutuku ni nona veisau ko Luke. Qo na vuna era kaya kina eso na Daunivola Tabu ni naki levu ga ni vola ogo me volai kina e dua nai vakadinadina ni bula nei Paula, ka me nonai sasabai [defence], ena nona veilewai ena matai Vilikesa, Vesito kei Akariko na Kovana [raica na 23-28], kei na veilewai talega sa waraki koya mai Roma. Ea la'ki tinia sara na nona cakacaka ko Paula ena nona a vola eso na nonai vola mai Roma, na koro turaga ea la'ki vakamatei kina ena gauna nei Niro, [dina ga ni sega ni tukuni ena Cakacaka]. Ea vakamatei ko Paula ena vuku ni nona vunautaki Jisu, kei na dei tu ni nona vakabauta ena gauna dredre ko ya. Enai lakolako ogo eda raica ni dau salavata kei Paula ko Luke, me vaka nona vakayagataka na vosa 'keitou,' [Cakacaka 16:10-17; 20:5-15, 21:1-18; 27:1-37; 28:1-16] enai lakolako ogo ea vola kina ko Luke na veika ea yaco tiko. Sa matata ni sega ga ni tukutuku ni veigauna [history], ia sa bibi sara na cakacaka yaco ni Yalo Tabu ena nodra bula na tamata nira sa vakabauti Jisu se ciqomi Koya me nodra Turaga kai Vakabula. Sa coka kina ko Luke na vosa ka cavuta ko Jisu ena 1:8, '...E na soli [dou na rawata], na Yalo Tabu dou na qai dau tukuni au mai Jerusalemi, kei Jutia taucoko [2 na yavusa, Juta kei Penijamini], kei Samaria [Isireli, 10 na yavusa], ka yacova nai yalayala kei vuravura.' Na Cakacaka ni Apositolo se Cakacaka ni Yalo Tabu sa tukuni rau ga vakalevu ko Pita [1-8,10], kei Saula se Paula [9-28], ko ya ena nodrau dina ki nai tavi erau sa kacivi kina ena kena vunautaki nai Tukutuku Vinaka i Jisu Karisito sa Tucake Tale mai na Mate.

I. Cakacaka 4: 32-35: Sa dusia ko Luke na kaukauwa ni tucake tale mai na mate, sa laurai ena nodratou bula nai apositolo, ni sa soli nai nuinui vou. Ko Jisu sa mate dina ka bulu, ia e na kaukauwa ga ni Kalou sa tucake tale mai na mate. Sa qai vakavuna na reki, na marau, na vakacegu kei na malaude ni yalodratou, sa oti kina na rere kei na nuiqawaqawa niratou sa vakasinaiti ena kaukauwa ni Yalo Tabu. Sa vakaukauwataki iratou talega na nodratou duavata ka gumatua ena daumasu. III. Ka sa vakaikuritaki tikoga mai na kedrai wiliwili mai vei ira na turaga, na marama, matavuvale era sa

vakabauta, me vaka eda raica ena wase 2.43-47. Sa toso cake tikoga na nodra bula ni vakabauta ena kena talei ka dokai na dina ni tucake tale mai na mate nei Jisu Karisito, me vaka nira kauwaitaki vakatautauvata kece kina na lewena, ko ya ko ira na vutuniyau kei na dravudravua. *Eso vei ira era vutuniyau, era sa volitaka na nodrai yau, vale kei na qele ka solia na kenai lavo me yaga raraba vei ira era vakabauta.* E dua vei ira ko Josese Panapasa [*o koya ea dau veivakayaloqagataki*], e dua vei ira na Livai ea volitaka eso na nona tiki ni qele ka solia na kenai lavo me wasei vei ira na vakabauta. Nira veilomani vakaoqo sa sega kina na tamata dravudravua ena nodra veitokani na vakabauta. Sa totoka dina na roka ni vakabauta vaka ko ya, ka sa veivakadeitaki ena nodra veilomani, veirairaici se veisikovi ka veivukei. IV. Sa vinaka na noda daurai ki lomalagi, ia sa dodonu talega meda daurai ena veiyasada era, me vaka ni ra tu kina ko ira mera vukei, sikovi, vakaisulutaki ka vakani! Oqo e dua na leseni vinaka vei keda eda lotu tiko meda dauveinanumi vei ira era leqa ka ra tu tikivi keda, se mai Viti, se ena veiyasai vuravura. *A cava eda rawa ni cakava, se e rawa meda wasea na veika e tu vei keda, se ena noda wasea na nodai yau vei ira na wekada era tu vakaleqa me rawa ni na mai tautauvata tale na noda bula vakaveilomani?*

B. **Nai Vakamacala ni Same:** *Sa dauvakayagataka vakalevu ko Jisu na Same ena nona vunau kei na nonai vakavuvuli, baleta ga ni sai vakarau ni nodra bula, ena nodra vakavuvale kei na lotu mera daulagata se cavuta na Same. E 150 na Same era a vakasoqonivata ena dua na gauna balavu, ka ra dau vakayagataka ena nodra: vakacaucautaka na Kalou, ena nodra vakavinavinaka Vua na Kalou, ena nodra tusanaka na nodra vakabauta, ena nodra tukuna na nodra vakanuinui, kei na nodra dui rarawataka na tamata yadua na nodrai valavalaca, kei na Nona Dina tu ga na Kalou me veivuke. Na uto ni Same sai koya na bibi ni nona vakararavi se vakabauta na Kalou na tamata yadua. Sa vinaka talega nida raica kina na nona tukuna vakadodonu na tamata na nona gagadre se cikecike Vua na Kalou. Na Same sa yaga ena draki ni bula kecega eda kila ka sotava na tamata... meda dauvakayagataka me yaga ki na noda bula ni vakabauta! II. Ena vuku ni noda dau taleitaka na Same, ena uasivi meda raica na kenai wasewase e 5 ka muria vinaka nai vola e lima nei Mosesa sa vakatokai na Penitatuki [Penteteuch-pente-5 teuch- nai vola]. Na veiwasewase sa dusia vakararaba ga na veiulutaga sa vakabibitaki ena veivola e lima. Sa kenai balebale ko ya ni Same: 1. Same 1-41 ena salavata kei Nai Vakatekivu [Genesis]. Me vaka ga na veibuli ni Kalou enai akatekivu, na lutu ni tamata enai valavalaca, ka yalataki na veivueti ni Kalou. E levu na Same oqo e tukuni ni a vola ko Tevita ka sa vakaraitaka na nona vakalougatataki na tamata, nona lutu mai na liga ni Kalou, kei na nona vakabulai mai Vua na Kalou. 2. Same 42- 72, na Lako Yani [Exodus], ea vola ko Tevita me baleti Isireli, sa vakarusai ka vakavoui tale. Sa vakabulai Isireli na Kalou, ka sega ni yaga me vaqara tale edua na sala, mera rai ga Vua na Kalou, sai Koya ga na Sala mera vueti ka vakabulai kina. 3. Same 73-89 sa salavata kei na Vunau ni Soro[Leviticus], ea vola ko Esafa kei ira na nona kawa. Sa vakabibitaki kina na Vale ni Soro, na Nona lagilagi na Kalou, sa cecere ka kaukauwa. Sa na gole kina na tamata me vakabulai ka vakarokorokotaka na yacana tabu. 4. Same 90-106, Tiko mai na Lekutu [Numbers], era lewe levu era kainaki ni ra vola ka sa baleta na veiwekani nei Isireli kei na veimatani sa wavoliti koya kei na Nona lewa na Kalou na matanitu ko Isireli kei na veivanua kecega era sa vakarorogo ki na nona lewa. 5. Same 107-150 nai Vakaruva [Deuteronomy –deut -2, nomy-law] sa kainaki ni a vola ko Tevita ka vakabibitaki kina na Kalou kei na Nona Vosa. Sa levu kina na sere ni veivakacaucautaki, veivakarokorokotaki kei na vakavinavinakataki ni Kalou. E levu na Same oqo era sa volai me lagati ena soKalou, ka sa rawa meda*

vakayagataka talega meda lagata Vua na Kalou, se meda vola eso nai vakarau ni soKalou me salavata kei na veiSame ogo. 6. Na Same 133 etiko enai otioti ni wasewase [107-150], qai raica na kenai vakamacala e cake.

I. Same 133: Ni oti ga na Siga ni Tucake Tale nei Jisu, sa ganita vinaka na Same 133 ogo, ni sa tekivu tale me kune na veilomani, veikauwaitaki kei na duavata ena kedratou maliwa na vo ni tisaipeli, me vaka ni a voroki na nodratou bula, e ratou a yalolailai ka veilecayaki. Ia, eratou sa vakasinaiti ena Yalo Tabu ka me toso tale na nodratoui lakolako vou. II. Sa kaya na Daunisame, ‘Raica na kena yaga kei na kena matavinaka ni ra tiko vakalomavata na veiwekani.’ Sa dusia ga ko Tevita na kena yaga kei na kena bibi me yavu ni bula na veimaliwai vinaka, na duavata kei na veilomani. III. A vakayagataka ko Mosese nai lumu talei me lumuti Eroni kina nai matai ni Bete Levu [Lako Yani 29:7], ka vakacabori ira kece na bete se nai talatala Vua na Kalou. Sa kilikili dina me laurai na veilomani vakaveitacini ena kedra maliwa ka me taucoke kina na nodra veiqaravi Vua na Kalou ena vukudra na tamata. III. Na Ulunivanua ko Eremoni sa dausolega tu ga na waicevata. E rairai vinaka ni ubia tu na veivatu kei na veidelana sukuukura me kua ni laurai, ia me kune ga na kena logaloga vinaka kei na kena totoka. Nai lumu ka drodro mai na kumi Eroni kei na logaloga vinaka ni rairai ni waicevata sai yaloyalo ga ni kena totoka na lomavata, duavata kei na veilomani ni tamata ni Kalou se ena Nona lotu. IV. Na rairai vinaka ogo ena bula ni tamata yadua se ki na lotu ena kune kina na veika ogo: a. Duavata kei na veilomani mei vakaraitaki sei dusidusi ki na bula raraba e vuravura; b. Na duavata, cakacakavata, veilomani sai vakarau ni lewe ni Matanitu ni Kalou, ka sai yaloyalo ni bula VaKalou; c. Sa vakavouya na bula, vakabulabulalataka ka solia na kaukauwa vou ni veiqaravi ni da veitauri liga ena veilomani ka cakacakavata ena noda veiyaloni kei na noda kaukauwa taucoke; eda na sega ni vakaotia wale na noda gauna ena veiqati ca, kei na veivala; ia, eda sa na sasagataka me yaco na veilomani kei na veivakaduavatataki.

C. I Joni 1:1-2:2:

I. Nai I Joni kei na Kosipeli nei Joni ea vola ko Joni ena 85-90 AD/ACE [raica na Joni e ra nai vakamacala ni vola]. Ogo ko Joni na tisaipeli lomani nei Jisu, mai na yanuyanuu ko Patimo ea tiko vakavesu kina. Sa ka bibi na noda kila nai naki ni volavola nei Joni, me vaka e laurai ena Joni 20: 31 “*Sa volai ogo mo dou vakadinata ni sa Karisito ko Jisu, na Luve ni Kalou, ia mo dou rawata [soli vakailoloma vei kemudou], na bula ni dou sa vakabauta na*

yacana.” II. Na I Joni 1:1-2:2 sa dusia na ka ga ea vola ena Kosipeli, ko ya ni ratou sa vakadinadinataka na dina ni Nona sa tucake tale ko Jisu. Ea volavola tiko mai Patimo e na yabaki 85-90, ka sa sivia ogo nai matai ni tabatamata era sa lotu. Sa tekivu talega me vakilai ni so vei ira era a lotu e liu, era sa lesu tale ki na nodra vakabauta makawa. Sa vakadeitaka ga ko Joni na kena dina na tucake tale, me vaka eratou a raica ni dina, ka kila ni dina, ka rogoca ni dina, ka tara ni dina. III. E tukuna ko Joni ni VOSA, se VUKU, se Nai Balebale ni Bula Dina sa kauta mai ko Jisu, se sa kune vei Jisu [Logos se Wisdom se Meaning], na Vu ni rarama. Na tamata vakabauta me tikoga ena rarama me vaka ni sa sega ni tamata ni butobuto. Nida kila na Dina ka vakabauta sa na tuberi keda vakadodonu ka na sega ni vakacalai keda nai vakavuvuli lasu eso e veirawai. Na nodai valavalaca sa dau vakavuna me tarova na noda veiwekani kei na Kalou, kei ira talega na wekada. IV. Ia, sa yaga sara na noda dauvakatusa na nodai valavalaca, me vaka ni sa yalo dina ka yalododonu na Kalou me bokoca ka vakasavasavataki keda mai na nodai valavalaca kecega. Nida sa tusanaka na nodai valavalaca sa dodonu meda vakdinata sara ni sa bokoca na Kalou. Vakabauta sara ni sa bokoca nai valavalaca na Kalou ka sa guilecava vakadua. Meda kila ni da tamata ga ka rawa meda sikalutu ki na ca ena veigauna kecega. Ia, nida sa tusanaki keda Vua na Kalou ena yalo malumalumu, sa bokoca na noda ca ka vakasavasavataki keda sara mai na nodai valavalaca. V. Sa vakamasuti keda ko Joni meda kakua ni valavalaca tiko, ia kevaka e da sa sikalutu sa dodonu meda veisau, se veivutuni ka meda vakabauta ni ko Jisu Karisito sa dau matataki keda Vua na Kalou na Tamada. Wase 2: tikina 2, *'Ko Karisito nai soro donu sa kauta laivi na nodai valavalaca kei nai valavalaca ni lewei vuravura'*.

D. Joni 20:19-31: *Nai vakamacala baleta na Kosipeli i Joni: 1. O cei ko Jisu Karisito? E saumi na taro ogo ena Joni 1, ka vakayagataka ko Joni na sere e daulagati voli ena gauna ko ya ni ko Jisu na "Vosa" ka buli kina na vuravura ka solia na bula ki na veika kecega, [1:3, 4]. Ko Joni na Dauveipapitaisotaki sa kacivaka ni ko Jisu na "Lami ni Kalou sa kauta laivi na nodrai valavalaca na kai vuravura," [1:29]. Ni rau a sota ko Jisu kei Filipe, ea sa kilai Jisu ni ko koya "sa tukuna ko Mosese kei na parofita," [1:45]; kei na vosa nei Nacanieli ni ko Jisu, 'na Luve ni Kalou, na Tui kei Isireli' [1:49]. 2. Sa sinai nai vola nei Joni enai talanoa veivakurabuitaki eso me vakaoqo: na yalewa ni Samaria ka solia vua ko Jisu na 'wai sa tovure ki na bula tawamudu,' na marama ka kune ni valavalaca tiko, ni sa vakabulai sa vakaroti me kua ni valavalaca tale; ko Lasarusu ka vakaturicake tale mai na mate [11]; kei na tisaipeli ko Tomasi ka vakatitiqataka ni sa tucake tale mai na mate ko Jisu, ka sa kaya vua ko Jisu ni 'sa kalougata ko koya sa sega ni raica, ia sa vakabauta ga,'[21]. Sa vakayagataka ko Jisu na vosa rogo levu mai nai VTM, ko ya ena taro nei Mosese se ko cei e vosa tiko mai vua, sa kaya "Koi au koi au ga [I am who I am]. Ko Jisu, sa kaya ni sa bera ko Eparaama, au sa*

bula [I am]. Sa vakayagataka na veivosa vakaoqo ni: ‘Koi au na madrai ni bula’[6:35]; “Koi au na rarama kei vuravura” [8:12]; Koi au nai Vakatawa Vinaka” [10:14]; ”Koi au na vaini dina” [15:1]. 3. E 7 na cakamana ea vakayacora ko Jisu e kune ena Joni, ia sa sega ni vakayagataka ko Joni na vosa ‘cakamana,’ka sa vakayagataka na vosa nai ‘vakatakilakila’ [signs], ni ko Jisu sa Luve ni Kalou. Na Nona vakabula na lokiloki [5:1-8], sa tukuna kina ni ko Koya e vakataki Tamana, ni sa sega ni vakacegu ena Nona cakacaka [5:19]; ka sa vakataki Tamana ena Nona solia na bula vei ira era vinakata [5:21]. 4. Sa duidui nai tovo ni nona volavola nei Joni mai vei iratou na Gosipeli suivata [synoptic gospels]-Maciu, Marika kei nei Jisu Luke]. Sa tukuna ni sa dau balavu na veitalanoa nei Jisu kei ira eso, ka sa kenai naki ga me tukuna kina se ko cei ko Koya kei na naki ni Nona lako mai. Sa daulevu na veika vinaka sa veivakavulici kina ka dauvakabibitaka e tolu na ka oqo: ni sai Koya na Sala, na Dina kei na Bula, [the Way, the Truth and the Life, 14:6], ka sega ni dua walega na sala ia ko Koya na Sala [not a way but the way, etc]. 5. A cava na vu ni volavola nei Joni? Me rawa ni vakabauta na tamata, “ ia sa volai oqo mo dou vakabauta ni sa Karisito ko Jisu, na Luve ni Kalou, ia me soli vei kemudou na bula ena yacana ni dou sa vakabauta,” [20:31]. ‘E rawa vakacava oqo?’ na taro nei Nikotimo, “Ni sa lomani ira na kai vuravura vakaoqo na Kalou sa solia kina na Luvena e duabau ga sa vakatubura me kakua ni rusa e dua vei ira sa vakabauti koya me nodra ga nai solisoli ni bula tawamudu.” [3:16]. 6. Ea vola ko Joni na luvei Sepete ka tacina ko Jemesa, na tisaipeli se Apositolo. Ea vola nai vola talega nai vola eso-letters [Joni 1,2,3], ka okati kina nai Vakatakila. Ea volai na Kosipeli ni bera ni vakarusai ko Jerusalemi ena 70, se rauta beka na 85-90 AD/ACE, ni bera na nona a kauvakavesu ki na yanuyanu ko Patimo. 7. Sa dau vakatokai me ‘Kosipeli vakayalo’ ka yaga me dau tekivutaka kina na nona vulica na vakabauta vaKarisito e dua e sa qai tekivu vou. Sa uasivi na ‘kila’ ia sa bib sara na vakabauta [vakadinata], ka sa nonai naki levu ena nona vola nai vola [20:30-31] oqo ko ya: ‘A sa vuqa tale na veicakacaka mana sa cakava ko Jisu...sa volai oqo mo dou vakabauta kina ni sai Jisu na Mesaia [Karisito] na Luve ni Kalou ka mo ni ‘rawata’ [soli me nomu se soli vakailoloma cf Joni 3:16, ea vakayagataki ga na vosa vaKirisi na ‘exe’ ‘have’ e dua na bula e soli ka ko sega ni cakacakataka mo rawata se kemui sau], kina na bula ena yacana ena vuku ni vakabauta.’

I. Joni 20: 19-31: Tikina 19-23: Nai talanoa oqo sa vakaraitaka kina ko Joni ni a sega ni tiko ko Tomasi ena bogi ni Siga ni Tucake tale, ena Nona a rairai kina ko Jisu vei iratou na Nona tisaipeli, ko ya ena Nona a curu yani ena katuba sogo. Ena bogi ko ya, sa solia vei iratou na vakacegu ko Jisu [Shalom se Peace], na vakacegu eratou a gadreva dina sara ena gauna ni veilecayaki, vakatataro, yaluma kei na yalolailai! Ni sa solia oti na vakacegu ko Jisu vei iratou na Nona tisaipeli ea qai ceguvi iratou ena Yalo Tabu. Sa ratou curumi eke na tisaipeli ena Yalo Tabu, oqo, dina ga na kaukauwa eratou gadreva. [Ena Cakacaka 2 :1ff eda raica tale kina na nodratou tiko lomavata, duavata

vakaveilomani, eratou sa curumi tale kina, ka vakadewataka yani na kaukauwa ni Yalo Tabu vei ira na lewe vuqa ka ra tiko ena soqo levu ni Penitiko]. Eratou sa vakaukauwataki na tisaipeli, eratou sa kunea na vakacegu, sa oti na rere, ka sa oti na vakanananu ni lesu tale ki na veika eratou a dau cakava e liu. Sa liu tale e matadratou ko Jisu, sa yaco na bula vou kei nai Nuinui bula, sa dei na yalodratou, ni ko Jisu sa tucake tale mai na mate. Ko Jisu sa ceguvi iratou ena kaukauwa vou ni Yalo Tabu; ko Koya sa tiko vata kei iratou ena tomani ni lakolako vaktisaipeli [vagonevuli], se vakaiapositolo [vakaitalai]. II. 24-29: Sa oti oqo e dua na macawa, mai na Nona a curu yani ena katuba sogo ko Jisu ka solia vei iratou na vakacegu. Ka sa vinaka ni a tiko vata kei iratou ko Tomasi. Sa kaya vei Tomasi ko Jisu me daramaka na nonai qaqalo ena mawe ni mavoa e ligana. Sa raici Jisu matua ko Tomasi, ea tekiduru, ka cuva sobu ena yavai Jisu ko Tomasi ena dua na rai vou me baleti Jisu sa tucake tale mai na mate; ko Jisu sa 'Turaga,' [Lord], sega ni 'chief'...sa dredre me kune tale e dua na vosa vakaViti, ia na vosa 'Lord' e dauvakayagataki ga Vua na Kalou, ka sa vakadeitaka ni sa sega ga ni Vakavuvuli, ia sa KALOU talega! Sa dusia talega ko Jisu e dua na dina vou, ea vakaroti Tomasi ka kaya ni ko sa raica ga ko sa qai vakadinata! Sa gadreva ko Jisu me vakaraitaka vei Tomasi ni dua tale na sala e rawa ni da kila kina na ka dina; ea qai kaya tale ko Jisu, ka rawa meda vakatoka ni otioiti ni Vunau mai na Ulunivanua [Maciu 5:1-13], *“Sa kalougata ko ira era sa sega ni raica ka ra sa vakadinata [vakabauta].”* Sa yaga vei keda eda sega ni raici Jisu vakatamata, ko ya meda vakabauta ga! Ni kua eda sa dau vakasaqara na tamata nai vakadinadina [empirical evidences/ data/ scientific reasoning], me vakataki ira ga na kai Kirisi, se ko ira na Jiu era dautaroga na cakamana. Sa yaga meda tokitaka na nona via vakadinadinataka na ka sa kena ki [key] ga na VAKABAUTA! Na sala talega ni noda raica na ka dina, se na DINA sai Jisu ga! II. 30-31. E levu tu nai talanoa ka sega ni talanoataka ko Joni, ka rawa nida raica ena Kosipeli e tolu: Maciu, Marika kei Luke, eso tale e sega ni volai. Ko Joni sa digitaka ga nai talanoa e coka nai naki ni nona volavola ko ya ena tikina 31 “Sa volai oqo mo dou vakadinata [vakabauta] ni sa Karisito ko Jisu na Luve ni Kalou, dou na 'rawata' na bula [soli vakailoloma vei kemudou na bula se 'sa nodra ga na bula tawamudu] ni dou sa vakabauta na yacana.” *'Ni sa lomani vuravura sara vakaoqo na Kalou, sa solia kina na Luvena e duabau ga mera kakua ni mate kina ko ira yadua sa vakabauti koya, ia sa nodra ga na*

bula tawamudu’ 3:16 [FNV]. Na vosa vakavavalagi na ’have’ vaKirisi na ’exe’ ka sega ni ’rawata’ ’gain’ se ’reward’..se nai sau. Raica talega na Roma 6:23...’Ni sai sau ni valavalaca na mate, ia sai solisoli walega ni Kalou na bula tawa mudu ena vuku i Karisito Jisu na noda Turaga’ FOV]. Sa ka ni rarawa ni sega ni veisautaka na vosa vata vaka ko ya ena 20:30.

3. Na Sala ni Vuli Vola Tabu [Bible Study Methods], na sala ni vakadewataki ni vosa [exegesis]:A. Ni soli mai na lesoni se tikina mo wilika: wilika sara, oti qai wilika nai talanoa ni bera na lesoni, tarava nai talanoa ni oti na lesoni ko ya [context]. B. Tovolea mo kila toka nai naki ni kena volai nai vola ko ya; me vakataki Joni 20:30-31.C. Wilika tale na lesoni ka toga na vosa kei na vakasama bibi e lauti iko? Qai raica sara na kenadui balebale? D. Ko raica rawa e dua na vakasama e buwawa ka sega ni macala vinaka, raica tale ka wilika na kena vakadewa vakavavalagi, kena e rawarawa? E. Raica tale na tikina enai Vola Tabu e rawa ni vakamacalataka na vakasama ko raica tiko, me vaka ena veivola tale eso enai Vola Tabu.Vakayagataka e so na taro ena vosa: A cava [what]? Gauna cava e volai kina se cavuti kina na vosa [when]? A cava na vuna [why]? Caka/yaco/rawa vaka evei [how]? F. Raica na “a” “b” “c” lalai enai Vola Tabu vakaidusidusi ka tukuna na vanua mo wilika tale me vakamatatataka na tikina ko wilika tiko; na references se foot/end notes. Indexes enai VT Vakavavalagi. G. Dikeva na vakayagataka ni gauna [tenses]: “Au a lako!” [past], “au sa lako!” [present] kei “au na lako!” [future]? I. Raica rawa e so na vakasama vou? [Goleva na veitikina ena lesoni ni kua? Se dua ga na tikina] J. Mo nanuma tiko ni ko wilika tiko e dua nai vola ka volai ena 2000 vakacaca na yabaki sa oti, mo vakasamataka na i tuvatuva ni vanua [geography], nai tovo ni bula, [culture and traditions], na veika e yaco ena gauna ko ya [history], kei nai vakarau ni nodra volavola [literature].K.Ia sa dei tu ni ogo na vosa ni Kalou, e vosa bula [Ipiriu 4:12]. Mo masulaka ka nuitaka na Kalou ena nomu vukei ni sereki ni vosa.L. Sa kena gauna ogo mo tovolea ke ko gadreva me toso cake tikoga na nomu kila na i Vola Tabu , mo tekivu vakavolia e so nai vola ka rawa me vukei iko. Eso nai Vola Tabu sa tu vata kei na kenai vakamacala [Commentary] se Dictionary of the Bible kei na nomu Dauwilika wasoma na Taro enai vola ni Sere vakaviti sa no kina na yavu ni noda vakabauta kei na cioloji ni lotu. M.Na kena i otioi mo qai taroga na taro: A cava e da vulica rawa mai nai talanoa ogo? Se A cava na kenai balebale vei au/kena yaga vei au ena noqu i tutu vakatamata, vakalotu vakarisito, etc. se cava na kenai balebale /yaga ki nai vavakoso? N.Kua ni rawai sara ena muria nai kalawa e soli yani enai vola baleta ni na tubu mai eso na vakasama e vakavotuya na Yalo Tabu, me golevi sara.

VEIKAUWAITAKI: A cava meda cakava me sureti kina ko ira era sega ni lewe ni lotu? E dua e da nanuma meda sikovi koya? A cava tale e rawa ni vakayacori?

Jovili kei Lisa Meo